

Kulolchilik asarlarida xalq amaliy san'ati va zamonaviy san'at uyg'unligi

Komoliddin Faxriddin-o'g'li Dominjonov

Marjona Bahodirjon-qizi Akbarova

Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston kulolchilik san'ati doirasida xalq amaliy san'ati va zamonaviy san'at uyg'unligi masalasi o'rganildi. Kulolchilikning tarixiy rivojlanishi, hududiy maktablar va milliy naqshlarning badiiy xususiyatlari tahlil qilinib, ularning zamonaviy san'at bilan qanday uyg'unlashishi ko'rsatildi. Maqolada an'anaviy shakllar va naqshlarning zamonaviy talqini, innovatsion texnologiyalar, minimalistik va abstrakt kompozitsiyalar bilan uyg'unligi, shuningdek, bu uyg'unlik milliy merosni saqlash va san'atni rivojlantirishdagi ahamiyati muhokama qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kulolchilik asarlarida milliy an'ana va zamonaviy badiiy elementlarning uyg'unligi san'atning yangi yo'nalishlarini rivojlantirishga, yosh avlodni san'atga jalb qilishga va mahsulotlarni xalqaro bozorga moslashtirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: kulolchilik, xalq amaliy san'ati, zamonaviy san'at, milliy naqshlar, badiiy uyg'unlik

The harmony of folk arts and modern art in pottery

Komoliddin Fakhridin-oglu Dominjonov

Marjona Bahodirjon-kizi Akbarova

Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article studies the issue of the harmony of folk arts and modern art within the framework of the pottery art of Uzbekistan. The historical development of pottery, the artistic features of regional schools and national patterns are analyzed, and how they are combined with modern art is shown. The article discusses the modern interpretation of traditional forms and patterns, their combination with innovative technologies, minimalist and abstract compositions, as well as the importance of this combination in preserving the national heritage and developing art. The results of the study show that the harmony of national traditions and modern artistic elements in pottery works helps to develop new directions in art, attract the younger generation to art, and adapt products to the international market.

Keywords: pottery, folk arts, modern art, national patterns, artistic harmony

Kirish: O‘zbekiston xalqining boy madaniy merosi asrlar davomida shakllangan xalq amaliy san’ati orqali namoyon bo‘ladi. Xalq amaliy san’ati o‘z ichiga kulolchilik, to‘qimachilik, milliy libos, yog‘och va tosh o‘ymakorligi kabi yo‘nalishlarni oladi. Ayniqsa, kulolchilik san’ati milliy estetik qadriyatlar va ijodiy tafakkurning muhim ifodasi sifatida ajralib turadi.

Kulolchilik qadimdan nafaqat maishiy buyumlar yaratish vositasi bo‘lib xizmat qilgan, balki xalqning badiiy didi, an’anaviy naqshlar va ramziy tasvirlarini jamlagan noyob san’at shakli sifatida rivojlangan. Bugungi kunda esa kulolchilik san’ati zamonaviy san’atning talablari bilan uyg‘unlashib, yangi badiiy shakl va mazmun kasb etmoqda.

Mazkur maqolada kulolchilik asarlarida xalq amaliy san’ati va zamonaviy san’atning uyg‘unligi tahlil qilinib, ularning o‘zaro bog‘liqligi, milliy merosni saqlashdagi va san’at rivojidagi roli ko‘rsatib beriladi. Asosiy qism

1. Kulolchilik va xalq amaliy san’ati: Kulolchilik san’ati O‘zbekiston hududida qadimdan rivojlanib, har bir viloyatning o‘ziga xos maktabini yaratgan. Masalan, Rishton, G‘ijduvon, Xorazm kabi hududlarda kulolchilikning milliy uslublari shakllangan.

Kulolchilikning boshlanishi odamlarning maishiy ehtiyojlaridan kelib chiqqan. Dastlab ko‘za, lagan, kosa, xum kabi oddiy buyumlar tayyorlangan bo‘lsa, keyinchalik ularning shakli, bezagi va ranglari estetik xususiyatlar bilan boyitila boshlandi. Shuningdek, kulolchilikda ishlatiladigan sir va ranglarning tabiiyligi mahsulotlarga uzoq muddatli chidamlilik va milliy o‘ziga xoslik beradi.

Har bir hududiy kulolchilik maktabining o‘ziga xos badiiy xususiyati mavjud:

- Rishton kulollari - ko‘k va moviy ranglar ustuvorligi, geometrik va o‘simlik naqshlar bilan ajralib turadi.

- G‘ijduvon kulollari - jigarrang va yashil ranglar, murakkab o‘ymakor naqshlar.

- Xorazm maktabi - soddalashtirilgan shakl va ramziy bezaklar, xalqiy motivlar.

Bu hududiy uslublari kulolchilik mahsulotlariga noyoblik va milliy identifikatsiya beradi. An’anaviy naqshlar nafaqat badiiy, balki ramziy ma’noga ham ega bo‘lib, xalqning qadriyatlari va dunyoqarashini aks ettiradi. Zamonaviy san’at kulolchilikning shakl va mazmunini boyitib, uning ijodiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Bugungi kunda kulolchilik mahsulotlarida minimalistik shakllar, abstrakt kompozitsiyalar va yangi texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda.

Zamonaviy kulollar an’anaviy texnikalarni zamonaviy material va sirlar bilan uyg‘unlashtiradi. Bu esa:

- mahsulotning chidamliligi va sifati oshishiga
- dizaynning interyer bilan uyg‘unlashishiga
- xalqaro bozorga chiqish imkoniyatining kengayishiga yordam beradi.

Zamonaviy kulolchilikda an'anaviy naqshlar soddalashtirilgan yoki geometrik shaklda qo'llaniladi. Bu esa mahsulotga zamonaviy ko'rinish berib, yosh avlod va xalqaro auditoriya uchun qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi.

Kulolchilik asarlarida an'ana va zamonaviylik uyg'unligi milliy merosni saqlash bilan birga, san'atni rivojlantirishning samarali yo'lidir.

Milliy naqshlar va ramzlar zamonaviy san'at uslublari bilan uyg'unlashtirilganda:

- mahsulotlar estetik jihatdan boyiydi
- funktsional jihatlarini oshiradi
- zamon talablariga mos keladi

Masalan, islmiy naqshlar soddalashtirilgan holda interyer buyumlariga tatbiq etilishi, kulolchilik mahsulotlarini kundalik hayotda ham qo'llanishini ta'minlaydi.

Kulolchilikda zamonaviy elementlar qo'shilishi mahsulotlarning xalqaro auditoriyaga moslashuviga yordam beradi. Shu bilan birga, milliy identifikatsiya saqlanadi va milliy merosning global maydonda tan olinishi ta'minlanadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, kulolchilik asarlarida xalq amaliy san'ati va zamonaviy san'at uyg'unligi quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

➤ Estetik uyg'unlik - an'anaviy naqshlar va zamonaviy shakllar bir-birini to'ldiradi.

➤ Ijodiy uyg'unlik - yangi texnologiyalar va materiallar yordamida yangi badiiy ifoda yaratiladi.

➤ Milliy merosni saqlash - an'anaviy maktablar va hududiy xususiyatlar saqlanadi.

➤ Rivojlanish va bozorga chiqish - zamonaviy talablarga mos mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyati.

Shuningdek, yosh avlodning san'atga qiziqishi ortadi va ular an'ana hamda innovatsiyani uyg'unlashtirish orqali yangi ijodiy yo'nalishlarni rivojlantiradi.

Xulosa: Kulolchilik asarlarida xalq amaliy san'ati va zamonaviy san'at uyg'unligi milliy merosni saqlash va rivojlantirishning asosiy vositasidir. An'anaviy shakllar va milliy naqshlar zamonaviy talqin orqali yangi badiiy ifodaga ega bo'ladi. Natijada kulolchilik san'ati nafaqat tarixiy qadriyat, balki bugungi kunning dolzarb san'ati sifatida rivojlanadi.

Shunday qilib, an'ana va zamonaviylik uyg'unligi kulolchilik san'atining kelajakdagi taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Komoldinov, S. J. O. G. L. (2026). Manzara chizish jarayonida rang xususiyatlaridan foydalanish usullari. Science and Education, 7(1), 1027-1033.

2. Jomoldin o'g'li, K. S. (Yil). Maqola nomi. Science, Research and Development,

3. Umarjon o'g'li, H. R. (2021). Technologies for Improving Composition and Drawing Skills Based on the Rules of Composition. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 765-767.
4. Oripov, B. B. (2025, December). INCREASING THE SCIENTIFIC COMPONENT OF THE ART OF POTTERY IN STUDENTS. In *International Conference Platform* (No. 6, pp. 134-137).
5. Oripov, B. N. (2016). *Fine art and its teaching methods*. T.: Ilm-Ziya.
6. Oripov, B. N. (2013). *Tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi*. Ilm-ziyo" nashriyoti.
7. Орипов, Б. Н. (2009). Тасвирий санъатни уқитишининг замонавий педагогик технологияси, дидактикаси ва методикаси. Н., «НамДУ», 2010Й, 446.
8. Oripov, B. (2005). *Fine Arts and Methods of Its Teaching*. Tashkent: "Ilm-Ziya.
9. Xasanboy O'g'li, B. A. O'quv jaryonida qalamchizgi va qoralamalarni bajarishda talabalarni kasbiy-pedagogik kompetensiyasini rivojlatnirish texnologiyasi. *Scientific bulletin of namsu-научный вестник намгу-namdu ilmiy Axborotnomasi*–2023-yil_7-son.
10. Xasanboy o'g'li, B. A. TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *Economy and Innovation ISSN*, 2545-0573.
11. ugli Boltaboev, A. K., & Khaydarova, M. K. (2026). DEVELOPMENT OF AESTHETIC THINKING OF SCHOOLCHILDREN THROUGH COMPUTER DESIGN. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2(1), 42-44.
12. Xasanboy o'g'li, B. A. UMUMTA'LIM MAKTABLARINING BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINI TASVIRIY SAN'ATGA O'RGATISHNING MAQSADI VA MAZMUNI.
13. Odilboyeva, U. Z. (2025, December). The scientific and pedagogical influence of teacher cognition theory on method selection in the educational process. *International Conference Platform*, 6, 152–157.
14. Odilboyeva, U. Z. Q. (2026). O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA TERMINLAR HOSIL BO'LISHINING QIYOSIY TAHLILI. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (1), 32-36.
15. O'G'LI, B. A. A. (2025). Rangtasvir mashg'ulotlarini tashkil etishda kreativ va innovatsion yondashuvlarning didaktik ahamiyati. *Science and Education*, 6(12), 527-533.
16. O'G'LI, B. A. A., & G'AYBULLAYEVA, T. O. Q. (2025). Portret san'atida kompozitsiya tushunchasi va uning badiiy ifodadagi ahamiyati. *Science and Education*, 6(12), 656-661.
17. O'G'LI, B. A. A., & Diyora, G. (2025). Natyurmort janri orqali madaniy merosni aks ettirish masalalari. *Science and Education*, 6(12), 650-655.

18. O'G'Li, B. A. A. (2025). Mustaqil ijodiy faoliyat tushunchasi va uning ta'lim jarayonidagi o'rni (rangtasvir fani misolida). *Science and Education*, 6(12), 640-644.
19. O'G'Li, B. A. A., & Yoqubova, M. B. Q. (2025). Rangtasvirda manzara ishlash jarayonida qisqa muddatli etyudlardan foydalanishning pedagogik samaradorligi. *Science and Education*, 6(12), 662-667.
20. Nurmatova, M. S. Q. (2026). RANGTASVIR DARSLARIDA TALABALARNING MUSTAQIL IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (1), 7-10.
21. O'G'Li, B. A. A. (2025). Tasviriy san'at darslari orqali o'quvchilarning estetik madaniyatini rivojlantirishning ilmiy asoslari. *Science and Education*, 6(11), 918-923.
22. Rakhimov, H. U. (2021). Article title. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(8), xx-xx.
23. Rakhimov, H. R. (2021). Technologies for improving composition and drawing skills based on the rules of composition. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 765-767.
24. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.
25. Oktabrov, M. A. (2025, December). Ways to enhance students' artistic and aesthetic taste in fine arts lessons. *Claritas Conference Platform*, 3, 8-12.
26. Oktabrov, M. A. (2025). The emotional expression of artists through colors and the psychological effect of colors in artworks. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 1(4), 30-34.
27. Oktabrov, M. A. (2025). Innovatsion yondashuv asosida bolalarni dekorativ rasm chizishga o'rgatishning didaktik ahamiyati. *IMRAS*, 8(6), 142-147.
28. Oktabrov, M. A. (2025). Natyurmort tuzish va uni tasvirlash usullari. *Intellectual Education Technological Solutions and Innovative Digital Tools*, 3(33), 75-80.
29. Oktyabrov, M. A. O. G. L. (2026). Rangtasvir darslarida talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirishda master-klass metodining tutgan o'rni. *Science and Education*, 7(1), 999-1004.
30. Dominjonov, K. F. U. (2026, January). TRADITIONAL UZBEK POTTERY ART AND ITS CONTEMPORARY INTERPRETATIONS. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 85-89).
31. Dominjonov, K. F. U. (2026, January). THE EVOLUTION OF POTTERY ART AND THE HISTORICAL ORIGINS OF POTTERY. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 55-58).

32. ugli Dominjonov, K. F. (2026). THE HARMONY OF FOLK APPLIED ART AND CONTEMPORARY ART IN POTTERY WORKS. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2(1), 32-35.

33. Dominjonov, K. (2025). O 'rta asr kulolchiligida sir tayyorlash texnologiyasi va uning zamonaviy ahamiyati. *Science and Education*, 6(11), 1019-1023.

34. Faxriddin o'g'li, D. K. (2026). O'ZBEKISTON KULOCHILIGIDA TARIXIY SHAXSLAR TALQININING BADIY TAHLILI. *SHOKH LIBRARY*, 1(1).

35. Dominjonov, K. F. U. (2026, January). APPLICATION OF NEW TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE QUALITY OF POTTERY PRODUCTS. In *International Conference Platform* (No. 1, pp. 36-39).